

Petites memòries

El 1961, quan Sebastià Juan Arbó ja havia creuat el “mezzo del cammin”, publicà els seus records d’infància a *Los hombres de la tierra y del mar* i els publicà en castellà com havia hagut de fer des de 1939. Aquestes circumstàncies –els seus 59 anys, una carrera literària mig truncada, el trasbals civil– semblen invitar-lo a mirar cap a la víctima infantil –innocent, voluntariosa– que havia estat.

Els records se situen entre 1909 i 1915 –dels set als tretze anys– a Sant Carles de la Ràpita, on va néixer, a Amposta i a Tortosa. És a dir, a les seves –personals i literàries– Terres de l’Ebre. Aquest és el context dels dos espais fonamentals de la seva infància: la seva família i la dels amos per als qui treballava. La resta d’informacions –les històries familiars, l’escola, el treball al camp, les excursions– són complementàries. No és, certament, una vida singular, però el que, per al lector d’avui, és singular, és la duresa del territori i la brutalitat de l’època.

L’obra té interès perquè els materials de què es val –personatges i situacions reals– deixen intuir una complexitat que, però, tal

com jo ho veig, el text no el revela plenament. Procuraré explicar per què. L’autor relata els fets des de la doble distància del temps –han passat uns cinquanta anys– i de la mentalitat de l’adult que els recorda. No reviu l’experiència sinó només el record de l’experiència i es situa així massa a prop del costumisme. Tanmateix, la mirada adulta de l’autor plana sobre aquest material que ell, com a adult, jutja a partir de dos sentiments: la rancúnia que encara sent pels mals tractes rebuts –la crueltat de l’escola, la gasiveria dels amos, la decepció d’algunes amistats– i la nostàlgia pel paradís perdut –substancialment, el familiar– com és habitual en el gènere.

D’altra banda, l’obra conté alguns detalls que poden incomodar el lector: les reiteracions i salts temporals –l’editor de l’època (Argos) no hi posà ordre–, i unes allargassades descripcions del paisatge que devien ser l’orgull de l’autor però que no aporten una informació rellevant més enllà d’alguns notables encerts estilístics. Però el llibre té interès. La fotografia dels costums de les Terres de l’Ebre –l’escola, el treball, les festes locals, correbous inclosos, o els suïcidis– és excel·lent. No és una fotografia afavoridora però és impactant. Com ho són els retrats –aiguaforts expressionistes– d’alguns personatges populars. Un segon aspecte important és la latent –o patent– consciència del personatge de la seva condició social i de les servituds que comporta tenir amos. I un darrer aspecte, encara, que cal subratllar és el de la relació del noi amb els seus pares –sobretot amb el pare– plena d’afecte i complicitats, i amb la mestressa francesa –jueva i socialista– que li feia llegir uns llibres que el dugueren a l’agnosticisme.

En síntesi, tanmateix, quan l’autor recorda l’interès del que explicava un personatge –el vell Parra– “per tot el que havia viscut i observat i per la manera de contar-ho”, subratlla indirectament l’encert estilístic –la manera de contar-ho– de l’autor. La traducció de Joan Todó, nascut a la Sénia, s’ha d’entendre com un homenatge. I un darrer aspecte al marge del text: a la introducció se’n diu que trobarem en aquesta obra «la formulació d’una poètica», però lamentant-ho molt, el que se’n diu una poètica, no hi és.

Els homes de la terra i el mar

SEBASTIÀ JUAN ARBÓ

Traducció de Joan Todó
Edicions Proa.
Proa, Barcelona, 2015
446 pàg. 18 euros